

496. A kérdés történelmi gyökerei

Imádkozzuk a 222. számú éneket:

*Futva jöttem elibéd, Szentélyedbe, Isten, édes arcod örömét be kerestem!
Mint a szarvas hűs eret, csobogót, úgy kívánlak, mérhetetlen égi jót!*

*Háromságban örök Egy, Téged magasztallak, békességet permetezz az igaznak!
Énekszóval áldalak művedért. Áldott Krisztus, kegyelmedbe vissza végy!*

A kegyelem kiadásáról elmélkedünk: **Hogyan segíti Isten az üdvösségre azokat is, akik még nincsenek megkeresztelve**, akik még nem is ismerik azt az utat, amelyet Isten az Ő Egyszülött Fián, Jézus Krisztus Urunkon keresztül mutatott az emberiségnek?

Az Egyház szükséges az üdvösséghez. Ez a téma már 1937-ben a teológiai érdeklődés előterébe került. Y. Congar, a francia domonkos professzor könyve új korszakot nyitott meg. A keresztények megosztottságáról értekezett. Hat évvel később pedig **XII. Pius pápa 1943. június 29-én** pedig megjelentette: a ***Mystici Corporis enciklikát***. Ez a **Krisztus titokzatos testének a tanítását foglalja össze**. Ez a két alapvető információ, dokument ráirányította az emberek érdeklődését is, nemcsak a teológusok érdeklődését, hogy mi az Egyház és a még a Krisztusban nem hívó világ kapcsolata. Az emberiség számára ugyanis egyre jobban kitűnik a világegységre való törekvés.

Ezt a törekvést a II. világháború is sajnálatosan előmozdította. Az emberek megtapasztalták, hogy a szembenállás, az egymással való háborúskodás nem segíti az emberek életének kibontakozását. Éppen 50 esztendővel ezelőtt, 1963-ban, június elején halt meg az a XXIII. János pápa, aki Giovanni Roncalli bíboros néven pápai legátus volt, és életének nagyobb részét, 20 esztendőt keleten töltötte Bulgáriában, ahol apostoli nuncius volt.

Az ortodox többségű, tehát a római katolikusok kisebbségű területén Roncalli bíboros megértette, hogy a katolikus szó, illetve az ökümené szó fogalma olyan tág, hogy abba nemcsak az ortodoxia, hanem a humánus is belefér.

A **katolikus** azt jelenti: **egyetemes**. Az **ortodoxia** azt jelenti: **Jézus tanítását elfogadja**, ortodox tanításként vállalja, tehát **igaz tanításként, kivéve a pápa egyházhűségének a hittételét**. De ebbe az ökümené egyetemesség fogalomba belefér az egész emberiség is. **Mindnyájan együvé tartozunk!**

A kérdés csak az:

I. Hogyan fér bele az ökümené fogalmába minden ember?

Mi az, ami összekapcsolja Krisztus híveit, és azokat az embereket, akik még nem is ismerik a kereszténységet? Mások, noha keresztény szellemiségű kultúrában élnek, elutasítják a kereszténység kizárólagossági igényét, vagyis azt a tanítást, hogy **az Egyház az üdvösségnek olyan útja, amelyet Isten nem csupán mint lehetőséget ajánl fel, hogy az emberek eljussanak az üdvösségre, hanem amelyen járniuk is kell!** Vagyis senki sem üdvözülhet az Egyház közbejötté nélkül. Latinul hittételként így fogalmazták meg: *Extra Ecclesiam nulla salus!* Szó szerinti fordításban: „Egyházon kívül nincs üdvösség!”

Melyik oldalon van az igazság? Ha az Egyház tanítása bizonyul igaznak, az üdvösségre vezető Egyház hogyan tölti be feladatát ott, ahol nem is tudnak róla, vagy nem eléggé ismerik? A témát elmélkedő lélekkel közelítjük meg. Isten szemével akarjuk nézni. **Isten szívével akarjuk szeretni a nem keresztény valláshoz tartozó emberek üdvösségét is.** Isten az, Aki szüntelenül ösztökéli Egyházát a hiteles tanítás korszerű, a kornak megfelelő megfogalmazásában. Így egészen természetes, hogy ez a kérdés:

Hogyan is üdvözülnek azok, akik nem ismerik Krisztust és az Ő Egyházát? Ez pozitív történelmi kutatáshoz vezetett. Először fel kellett tárnunk: Az Egyházon kívül nincs üdvösségi hittétel reflexiókkal kérdés. Mi volt ennek a tételnek eredeti értelme?

Szent Ciprián egyházatya – aki Kr. u. 258-ban költözött az örökkévalóságba – a Rómával folytatott úgynevezett keresztelési vitatkozásban fogalmazta meg először, bár számunkra el nem fogadható összefüggésben. Ciprián cartagói püspök ugyanis azt írta Iubaianus püspöknek, aki 256-ban, nem sokkal a karthágói zsinat után levélben kérdezte meg őt az eretnekségből megtértek keresztelésével kapcsolatban: „Vajon van-e nagyobb hatású kereszttség, mint a hitvallás, a szenvedés, amellyel valaki az emberek előtt vallja meg Krisztust, és a saját vérével keresztelkedik meg? Mégis az eretneknek ez a kereszttség mit sem használ, bármennyire is Krisztust vallotta meg, de az Egyházon kívül vallotta meg. Az Egyházon kívül ölték meg. Bár az eretneknek pártfogói és védői, az apostol figyelmeztetése ellenére, mert tudniillik a megöletés és a megégetés semmit sem használ (vö. 1 Kor 13, 3). A Krisztus hamis vallásában megöltek is mártiroknak mondják. A szenvedés koronáját, meg a dicsőségét tulajdonítják nekik. Márpedig ha az eretneknek a nyilvános hitvallásuk és vérontása nem válhat üdvösségére – hiszen az Egyházon kívül nincs üdvösség –, mennyivel inkább hatástalan az, ha titokban rablók barlangjában, házasságtörők .. szennyével lesz ez megfertőzve. Ezzel nemde régi bűneik lemosása helyett újabb és nagyobb bűnökkel tetézik a meglevőket. Ezért nekünk – folytatja **Ciprián püspök – az eretnekekkel nem lehet közös kereszttségünk**, azokkal ugyanis sem az Atyaisten, sem Krisztus, a Fiú, sem a Szentlélek, sem a hit, sem az Egyház nem lehet közös. Ezért tehát meg kell keresztelni azokat, akik az eretnekségből tértek meg az Egyházba. Hogy akik az Anyaszentegyház törvényes és egyetlen kereszttsége által újjászületéssel lesznek előkészítve Isten országa számára, azok mindkét szentség által szülessenek újjá! Mert írva van: „*Ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Isten országába*” (Jn 3, 5).

Ciprián tehát azt tartotta, hogy az eretnek által kiszolgáltatott kereszttség érvénytelen. Álláspontját azzal magyarázta, hogy **az Egyházon kívül nincs üdvösség.** Ez a magyarázat annak ellenére, hogy kifejezésmódja negatív, mégis pozitívumot tartalmaz. Isten ugyanis Krisztusban ajándékozta az üdvösséget a világnak, Aki viszont az egész Egyház által osztja szét azt.

Erről majd a kérdés teológiai kifejtésénél még bővebben lesz szó.

A kérdés történelmi gyökerei után másodszer nézzük meg:

II. Mi a Szentírás tanítása a nem keresztények üdvözülési módjáról?

Egy-egy teológiai tétel történelmi eredetének pontos rekonstrukciója csak akkor vezet el a kívánt világossághoz, ha egyidejűleg **feltárjuk a tétel alapjait a Szentírásban**, és az Egyházi Tanítóhivatal döntéseivel is.

A Szentírás egyrésztől világosan tanítja **a hit és a kereszttség szükségességét.** Jézus mondja: *Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül. Aki nem hisz, elkárhozik* (Mk 16, 16). Majd Nikodémusnak kifejtette Jézus: „*Aki nem születik vízből és Szentlélekből, az nem mehet be Isten országába*” (Jn 3, 5). A missziós parancsra pedig Jézus mennybemenetele előtt kifejezetten

mondja: „Menjetek, és tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket!” (Mt 28, 19).

De az is kifejezett tanítás a Szentírásban: **Isten mindenkit üdvözíteni akar!** Szent Pál mondja: *Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére* (1 Tim 2, 4). Ugyancsak Ő mondja szeretett tanítványának: *Bízunk az élő Istenben, Aki minden embernek, elsősorban a hívőknek Üdvözítője* (1 Tim 4, 10). Szent János apostol pedig evangéliuma elején azt mondja Jézusról: *Ő az igazi Világosság, amely minden embert megvilágosít* (Jn 1, 9). Szent Péter is hasonlót tanít (vö. 1 Pét 2, 9). *Senki szégyent nem vall, aki hisz Benne (tudniillik Krisztusban). Nincs különbség zsidó meg pogány között, mert mindnyájunknak egy az Ura, Aki bőkezű mindazok iránt, akik segítségül hívják. Mindaz, aki az Úr nevét hívja segítségül, üdvözül* (Róm 10, 11-13). Ő felteszi a kérdést: *Talán csak a zsidóké az Isten? És nem a pogányoké is? Bizony a pogányoké is!* (Róm 3, 29).

Továbbá arra is van utalás, hogy a Szentírás ismeri a Krisztushoz tartozás névtelen módját. Ez egy szakkifejezés: **névtelen keresztény**. Jézus ugyanis maga mondja: *Más juhaim is vannak. Már hozzá tartoznak, noha még nincsenek az egy akolba bevezetve* (vö. Jn 10, 16). Az utolsó ítélet királya pedig azt mondja a jobbán állóknak: *„Jöjjetek Atyám áldottai. Vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot! Éheztem ugyanis, és ennem adtatok”*. Érdemes megfigyelni, hogyan reagálnak erre a kiválasztottak. Azt mondják: *„Uram, mikor láttunk éhesnek, hogy tápláltunk volna?”* Vagyis nem emlékeznek arra, hogy valaha is találkoztak volna Krisztussal. A király válasza ismerős: *„Bizony mondom nektek, amit a legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek”* (Mt 25, 34-35. 38. 40). A Szentírás tanításából tehát kiderül: **Van olyan találkozás is Krisztussal, amely a többi emberrel való kapcsolatban, találkozásban valósul meg.**

A kereszténység ezen úgynevezett „ismeretlen tagjaira” vonatkoztathatjuk Szent Pál areopáguszi beszédének szavait is, amelyet az athéni főtéren mondott el: *Én azt hirdetem nektek, Akit ti ismeretlenül is tiszteltek* (ApCsel 17, 23). Szinte azt lehetne mondani, hogy előbbi szavait is megalapozza, amikor így ír a római híveknek: *Ami Istenről megismerhető, az világos az emberek előtt, mert Isten nyilvánvalóvá tette számukra, hiszen ami benne láthatatlan, örök erejű és isteni mivolta a világ teremtése óta művei alapján értelemmel felismerhető* (Róm 1, 19-20). Mégis, bár a Szentírás tanítását boncolgatjuk, és látjuk, hogy van sok utalás, a Biblia nem ad kifejezett választ a kérdésre: *Hogyan üdvözülnek azok, akik nem ismerik Krisztust?* A Tanítóegyház feladata, hogy a különböző bibliai utalásokból kibontsa, és élénk adja a kinyilatkoztatott tanítást.

Harmadik pont:

III. Az Egyház Tanítóhivatala

A Tanító Egyház megnyilatkozásai – **az Egyházon kívül nincs üdvösség** – hittétellel kapcsolatban eléggé bőségesek. Az Egyház szükségessége az üdvösséghez az első keresztény időkben többnyire a hitvallásokban kap hangsúlyozást, és így inkább csak a hittétel tényét adják elő, nem annyira a kifejtését. A testnek Krisztus a feje, Krisztusnak pedig Isten. A 693-ban megtartott XVI. Toledoi zsinat hitvallása vége-felé beszél az Egyház üdvösséghez való szükségességéről. Így tanít: *„A Katolikus Egyház Urunkkal, Jézus Krisztussal, mint test a fejével állandóan uralkodni fog. Mindaz, aki nem tagja, vagy a jövőben nem lesz az, illetve aki elhagyta, vagy ezután fogja elhagyni, vagy bűneitől nem általa akar szabadulást nyerni; ha bűnbánó lélekkel vissza nem térne hozzá, és a niceai, a konstantinápolyi, az efezusi és a kalcedoni, vagy a*

többi zsinatok tekintélye által szentesített tanítást meg nem tartja, és kételkedés nélkül el nem fogadja, az az örök kárhozát ítéletében részesül...”

1208-ban azok, akik a waldi eretnokségből megtértek, többek között ezt vallják az Egyházzól: „Ez az a korszak, amelyben Szent Domonkos és Assisi Szent Ferenc is élt, és éppen ezeknek a waldi eretnekeknek a megtérítésére hirdették az evangéliumot.” A megtértek tehát ezt mondták: „**Szívünkkel hisszük, szánkkal megvalljuk**, a Római Katolikus Apostoli Szent és szeplőtelen Egyházat, amelyen kívül senki sem üdvözülhet.” 7 évvel később, tehát 1215-ben a IV. Lateráni zsinaton az aldi és katharok eretnokség ellen megfogalmazott hitvallásban is szerepel a tétel. A híveknek egy egyetemes Egyháza van, amelyen kívül senki egyáltalán nem üdvözülhet. Csak zárójelben jegyzem meg: ez az 1215-ös IV. Lateráni zsinat hozta azt a határozatot is: „**Új szerzetesrendet a pápa engedélye nélkül nem lehet alapítani.**” Ezért volt szükség arra, hogy Domonkos is, Szent Ferenc is Rómába menjen, sőt 1262-ben Boldog **Özséb atyánk is a pápához ment**, aki a történelemtudósok szerint akkor éppen nem Rómában tartózkodott, mert az ellenséges támadások miatt menekülnie kellett. Boldog Özséb atya is Aquinói Szent Tamás pártfogásával így jutott IV. Orbán pápa színe elé, hogy kérje a pálos rend jóváhagyását, mint első Remete Szent Pál testvéreinek a rendjét. A pápa akkor Orietóban székelt.

A híres *Unam sanctam* kezdetű bulla is, tehát az egy szent, tudniillik Katolikus Egyházat, amelyet VIII. Bonifác adott ki 1302-ben, IV. Fülöp francia királlyal kapcsolatos vitájában, szintén nyilatkozik az Egyház üdvösségben való szükségességéről. Egy szent Katolikus és Apostoli Anyaszentegyházat kell hinnünk, rajta kívül nincs üdvösség, sem bűnbocsánat. Egy titokzatos testet képez, amely testnek Krisztus a feje, Krisztusnak pedig az Isten (vö. Ef 4, 3; vö. 1 Kor 12, 12). **VIII. Bonifác pápa** a bulla végén dogmatikus definíciót ad, tehát a hittételnek hittani megfogalmazását, amelyet az Egyház lelki hatalmára kell értelmezni, hiszen a bulla elején az Egyház lelki üdvösséggel kapcsolatos szükségességéről beszélt. Így mondja: „**Az üdvösséghez mindenképpen szükségesnek nyilvánítjuk és mondjuk: a római pápának minden emberi teremtmény alá van vetve.**” Tehát **ez a lelki összetartozást sürgeti.**

VI. Kelemen pápa pedig a 1381-ben így ír az örményekhez: „...Senki földön élő ember az Egyház hitén és a római pápának való engedelmisségén kívül nem üdvözülhet.” 1442-ben a firenzei zsinat – az egyetemes zsinatok sorában a XVII. - **a testnek Krisztus a feje, Krisztusnak pedig az Isten.** Fulgentius ruspei püspök még erősebb fogalmazását fogadja el: A Római Egyház hiszi, vallja és hirdeti, hogy senki a Katolikus Egyházon kívül, sem pogány, sem zsidó, sem az Egyház egységétől elszakadt, azaz skizmatikus, sem a hitében válogató ember, vagyis **az eretnek** nem részesedik az örök életben, hanem **örök tűzre jut, amely az ördögnek és angyalainak lesz készítve** (Mt 25, 41), ha nem csatlakozik mégis halála előtt az Egyházhoz. Senki – adjon bármennyi alamizsnát is, sőt, ha Krisztus nevéért még vérért is ontja, nem üdvözülhet, ha a Katolikus Egyház egységében nem marad meg. Egy évszázaddal később a Trentói zsinat hitvallása 1564-ben tételünket ilyen alakban hozza: „A katolikus hitet vallom, amelyen kívül senki sem üdvözülhet.”

Az Egyházi Tanítóhivatal eddig felsorolt megnyilatkozásai, kezdve Szent Cipriántól, jobbra az Egyház egységétől tudatosan elszakadt, vagy a hittételek között válogató keresztényekre vonatkoznak. Elsősorban azt akarják hangsúlyozni, hogy számukra az Egyházon kívül nincs üdvösség, bárhova fordulnak. Üdvösségüket az Egyház tudatos visszautasítása miatt máshol nem érhetik el.

Szent Ágoston tanítása kívánkozik ide, hogy annak fényénél jobban megértsük a Tanítóhivatal megnyilvánulásait. A szent püspök azt mondja: A donatista eretnekek Egyháza nem lehet igazi Egyház, mert nem katolikus, nem egy, nem szent, és nem apostoli. Aki elhagyja az Egyházat, az az üdvösséget veszíti el, mert az Egyházon kívül nincs üdvösség. Az Egyháztól való

elszakadásra, külön Egyház alapítására jogos és méltányos ok sohasem adódhat. Földies gondolkodásmód, szeretetlenség és szenvedélyesség a rugói az eretnekek eljárásának. Vannak olyanok, akik a nagy egyházatya, Szent Ágoston műveiből azt olvassák ki, hogy ő különbséget tesz azok között, akik az Egyház lelkéhez tartoznak. Mindenesetre annyi bizonyos, hogy Szent Ágoston tanítása szerint **a már donatistáknak születettek, akik *bona fide*, jó hittel, jóhiszeműen élnek**, azaz abban a meggyőződésben, hogy a donatistáknál van meg az igazi kereszténység, de keresik az igazságot, **már nem kell eretneknek tekinteni.**

Most pedig nézzük azt a tanítást, amelyben már egyre inkább előtérbe kerül azoknak az üdvösséggel kapcsolatos állásfoglalása, akik azért nem tartják az intézményes Egyházzal a kapcsolatot, mert körülményei folytán nem ismerhették meg azt. Az azóta már boldoggá avatott **IX. Pius pápa 1856-ban** a *Singulari quidem* enciklikában **elítéli** az indifferentista tételt. Vagyis **azt a tanítást, hogy közömbös, ki milyen Egyházhoz tartozik.** Idézem: „Remélni lehet mindazok üdvösségét, akik Krisztus igazi Egyházában sohasem foglaltak helyet.” Ez a pontatlanul megfogalmazott, könnyen félreérthető, téves szöveg méltán kapott újra elítélést IX. Pius pápának ugyancsak 1864-ben kiadott Syllabusában.

IX. Pius pápa *Quanto conficiamur moerore* enciklikájában, amelyet **1863-ban** adott ki, kitarja püspökei számára, jelenik meg először a kifejezett utalás a kereszténységet saját hibájukon kívül nem ismerő emberek üdvösségével kapcsolatban. Idézem: „Ismét említeni és kárhóztatni kell azt az igen súlyos tévedést, amelyben sajnos sok katolikus van, azt vélni, hogy az igaz hittől és a katolikus egységtől elszakadt, és tévelygésben élő emberek eljuthatnak az üdvösségre. Ez bizony a katolikus tanítással a legnagyobb fokban ellenkezik. Nekünk is, és nektek is, püspök testvéreim, tudott dolog az, hogy azok, akik a mi szent vallásunkról nem tudnak, és **akik Istentől a minden ember szívébe vésett természeti törvényt mindenben megtartják, és készek Istennek engedelmeskedni, tisztességesen és helyesen élnek, az isteni Fény és kegyelem erejével elnyerhetik az örök életet**, mivel Isten, Aki ismeri minden ember lelkét, értelmét, gondolatait és hajlamait, végtelen jóságában nem engedi, hogy bárki is örök büntetést szenvedjen, **aki tudatosan nem vétkezett.** Majd így folytatja a pápa: De ismert az a katolikus hittétel is, hogy senki a Katolikus Egyházon kívül nem üdvözülhet, meg azok is, akik az Egyház tekintélyének makacsul ellene szegülnek, az Egyház egységétől és Péter római utódjától csökönyösen eltérnek, nem nyerhetik el az örök üdvösséget.

IX. Pius pápa tanításából tehát nyilvánvaló, hogy **a kereszténységet nem ismerő, vagyis jóakarátú, un. „pogányok” is elérhetik az üdvösséget.** Ugyanakkor ismét megerősítést nyer az a tanítás, hogy az Egyházon kívül nincs üdvösség. Önkénytelenül is adódik a következtetés: **„Azok a pogányok, akik üdvözülnek, a Katolikus Egyházban üdvözülnek.”** Ez a lényeges nagy tanítás, megismétlem: Azok az úgynevezett pogányok, akik üdvözülnek, a Katolikus Egyházban üdvözülnek.

Üdvözülésük hogyanját, vagyis módját a pápa nem fejt ki, csak a tény hangoztatja. Az Istenben hívő, Krisztust még nem ismerő emberek is az üdvösségre **Krisztus miatt, Krisztus titokzatos teste, az Egyház szolgálata által** jutnak el az üdvösségre.

Nézzük **XII. Pius pápa** tanítását: **1943-ban adta ki a *Mystici Corporis* enciklikáját, és ezt megerősítette 1950-ben a *Humani generis* enciklikával.** E két pápai dokumentumnak a tanítása lendületet adott az egyháztagsággal kapcsolatos teológiai kutatásoknak. A teológusok kimutatják, hogy a hagyományos teológia az Egyházhoz tartozást tisztán jogi kategóriákban fogalmazta meg, ami nem elegendő, sőt, ellentétben van a hagyomány nagy teológusaival, nevezetesen Aquinói Szent Tamással. Másrészt a teológusok azt is megállapítják, hogy **nincs semmiféle eltérés a Tanítóhivatal korábbi megnyilatkozásaitól az Egyház és a misztikus test azonosságának kifejezőbb megfogalmazásának kivételével.** Az enciklikák megjelenése után

már nem mondják, hogy lehet valaki a misztikus test tagja úgy, hogy ne legyen egyben az Egyház tagja is. Viszont jól megkülönböztetik az Egyházhoz való aktuális tartozást a még meg nem fogant, fogalmazott vágyódás alapján létrejövő egyháztagságtól. Mit is jelent ez?

Aki tudatosan vállalja Krisztus Egyházához való csatlakozását, az ténylegesen az Egyház tagja, az Egyházhoz tartozik. Viszont vannak olyanok, **akik nem is tudják megfogalmazni**, hogy mi az, amire vágyódnak. Az Egyház tagja kell, hogy legyenek, hogy az üdvösségre eljussanak, **de a vágyuk Isten előtt már ismert. Isten számításba veszi az üdvösség elnyerése érdekében az ő lelki beállítottságukat.**

1949-ben a *Szent Officium*, vagyis a hittanítás felett örökös pápai intézmény levelet írt Boston érsekének, Cushing kardinálisnak. Ez a levél egy bizonyos rigorizmus ellen irányul, egy szigorúbb felfogás ellen, amelyet Amerikában bizonyos egyetemeken vallottak. Ezek ugyanis úgy értelmezték az *Extra Ecclesiam nulla salus*, vagyis az Egyházon kívül nincs üdvösség tételt, hogy minden nem katolikus ember ki van zárva az örök üdvösségből, kivéve a keresztyénjelölteket, a katekumeneket, tehát akik készülnek a keresztségre, mert nekik már kifejezett szándékuk van az Egyházba való belépésre. A levél lényeges tanítása így hangzik: „Azon tanításban, amelyet az Egyház mindig hirdetett, sohasem szűnik meg hirdetni, ott szerepel az a tétel is: az Egyházon kívül nincs üdvösség. Ezt a dogmát, vagyis hittételt úgy kell értelmezni, hogy az Egyház érti annak kifejtését.

Üdvözítőnk ugyanis **szent hitünk tételeit nem az egyes emberekre, hanem az Egyházi Tanítóhivatalra bízta.** Az Egyház először is azt tanítja, hogy itt Krisztus szigorú parancsáról van szó. Ő meghagyta apostolainak: ***minden népet tanítsanak annak megtartására, amit Ő parancsolt!*** (vö. Mt 28, 20). Krisztus parancsai között jelentős helyet foglal el az, amellyel arra kötelez, hogy a keresztség felvételével a titokzatos testnek, az Egyháznak tagjaivá legyünk! Krisztushoz, mármint az ő Helytartójához tartozunk, aki által Ő a földön látható módon kormányozza az Egyházat. Ezért senki sem juthat el az üdvösségre, aki tudja: Krisztus az Egyházat isteni módon alapította, és mégsem akarja magát az Egyháznak alávetni, vagyis a római pápának, Krisztus földi helyettesének megtagadja az engedelmisséget. A levél így folytatja: Az Üdvözítő ugyanis nemcsak megparancsolja, hogy minden nemzet belépjen az Egyházba, hanem az Egyházat egyszer s mind az üdvösség eszközévé tette, amely nélkül senki sem léphet be a mennyei dicsőség országába.

Isten a maga végtelen irgalmában azt akarta, hogy az üdvösség azon eszközei, amelyek csupán isteni rendelkezésre irányítanak, a végső célra, **bizonyos körülmények között ott is létrehozzák az üdvösséghez szükséges hatásokat, ahol csupán vágy szerint alkalmazzák.** Ezt a keresztség és a bűnbánat szentségével kapcsolatban a **trentói zsinat** kifejezetten is tanítja. Ugyanezt kell mondani az Egyházzal is, amennyiben egyetemes eszköze az üdvösségnek. Ahhoz ugyanis, hogy valaki elérje az örök üdvösséget, nem szükséges mindig, hogy ténylegesen az Egyház tagja legyen, hanem csupán annyi, hogy legalább vágy szerint tartozzon az Egyház tagjai közé. Ennek a vágyódásnak nem kell mindig kifejezettnek lennie, mint ahogyan a keresztyén-jelölteknek, a katekumeneknek van, akik kifejezetten kérik az Egyházhoz tartozást; hanem **akiknél legyőzhetetlen akadályok vannak az Egyház megismerésére, annál Isten a burkolt vágyódást is elfogadja, mert ez a meg nem fogalmazott vágy a léleknek azzal a jó beállítottságával, dispositiójával szerepel együtt, amellyel az ember kész arra, hogy akaratát Isten akaratához igazítsa** (vö. Mt 6, 10).

Mindezeket világosan tanítja a XII. Pius pápa Krisztus titokzatos testéről szóló enciklikája, melynek kezdete: *Mystici Corporis* 1943-ban. Ebben a Szentatya különbséget tesz azok között, akik ténylegesen az Egyház tagjai, és azok között, akik csak vágyódással kapcsolódnak az Egyházhoz. A pápa ezt mondja: Az Egyház tényleges tagja közé csak azokat

sorolhatjuk, akik részesültek az újjászületés fürdőjében, vagyis a keresztségben. Vallják az igaz hitet, és a titokzatos test szervezetétől nem szakadtak le, illetve súlyos okok miatt a hivatalos egyházi hatóság nem zárta ki őket abból. A *Mystici Corporis* enciklika végén, amikor a pápa szerető lélekkel hívja azokat az egységre, akik nem tartoznak a Katolikus Egyház szervezetébe, megemlíti azokat is, akik meg nem fogalmazott vágyódásuk révén vannak kapcsolatban Megváltónk titokzatos testével, az Egyházzal. Tehát a pápa nem zárja ki az üdvösségből ezeket sem, azonban azt mondja róluk, akik ilyen állapotban vannak: saját üdvösségükről nem lehetnek biztosak, mivel sok égi ajándék hiányzik náluk, amelyeket csak a Katolikus Egyházban lehet élvezni.

Az előbb mondottak tehát helytelenítik mindazok véleményét, akik kizárják az örök üdvösségből azokat, akik csak burkolt vágyódással kapcsolódnának az Egyházhoz. Valamint azokét is, akik tévesen azt állítják, hogy minden vallásban egyformán lehet üdvözülni. Viszont az sem gondolható, hogy az üdvösséghez elegendő akármilyen vágyakozás az Egyház után.

Szükséges, hogy ezt a vágyódást a tökéletes szeretet járja át, illetve ezen vágyódásnak nincs üdvösséget munkáló hatása, ha nincs az embernek természetfeletti hite! Hogy mennyire nem a szűkkeblűség diktálja az Egyház hittételeit, így az előbb idézett levélben – az Egyházon kívül nincs üdvösség – mi sem bizonyítja jobban, mint a bostoni rigoristák, tehát szigorú képviselők egyikének, Pater Leonhard Feenaynak név szerinti kiközösítése, mert nem volt hajlandó feladni téves álláspontját, amellyel mindenkit – aki nem kifejezetten katolikus – kárhozatra ítélt.

A *Mystici Corporis* enciklika és a *Szent Officium* levele gyakorlatilag szentesíti az Egyházhoz meg nem fogalmazott vágyódással való tartozás tanítását. Ami egyébként logikusan adódik a helyes Egyház fogalomból. Ameddig ugyanis felvesszük a kettősséget az Egyházszerkezet és a kegyelmi közösség között, addig mindig megvan a lehetőség, hogy egyesekről azt mondjuk: ők már az Egyház testéhez is, és lelkéhez is tartoznak, míg mások csak az Egyház lelkéhez tartoznának. De abban a mértékben, ahogyan kikristályosodott az Egyház fogalom szentségi jellege, és ahogyan az Egyház szervezetet a végső időben, tehát exkatológiaiában kiteljesedő kegyelmi valóságnak fogták fel, úgy lett értelmetlen az a gondolat, hogy mindenki, aki egyik vagy másik módon az Egyház lelkéhez tartozik, ne tartozzék ugyanakkor az Egyház testéhez is. Az a mód, ahogyan Bellarmin bíboros a már régen ismert különbséget az Egyház teste és lelke között előadta, amennyiben ő Szent Ágostonra hivatkozott, ma már tarthatatlan. Mások viszont azt igyekeznek kimutatni, hogy Szent Ágoston téves magyarázata nem Bellarminnal, hanem a nagy bíboros követőinél található.

Itt jutunk el a II. Vatikáni Zsinathoz, amely külön nyilatkozatban szólt a nem keresztényekről. Ez a nyilatkozat nem ad dogmatikai meghatározásokat, hanem azt tanulmányozza:

IV. Milyen kapcsolat fűzi az Egyházat a nem keresztény vallásokhoz?

A lényeges szempontokat így lehet összefoglalni: A különböző népek egyetlen közösséget alkotnak. *Ugyanaz az eredetük, mivel Isten telepítette le az egész emberi nemet mindenütt a föld színén* (vö. ApCsel 17, 26). Ugyanez a végső céljuk is: Isten, Akinek Gondviselése, jósága és üdvözítő gondolata mindenkire kiterjed (pl. Róm 2, 6-7), midőn a választottak a mennyei szent városban egyesülnek, amelyet *Isten dicsősége tölt be Fényével*, és a vének *az Ő Világosságában járnak* (vö. Jel 21, 23-24). Ugyancsak az üdvösség közösségi útját és az üdvözülés Egyházhoz kapcsoltágát hangsúlyozza a zsinat az Egyházzal szemben, amikor Isten népéről tanít, mondván: *Minden időben bármely nemzethez tartozó ember kedves Isten előtt, ha eltölti az Ő félelme, és igaz tetteket visz végbe* (vö. ApCsel 10, 35). Ám Istennek úgy tetszett, hogy ne

külön-külön szentelje meg, és üdvözítse az embereket, hanem olyan néppé tegye őket, amely Őt igazságban elismeri és szentül szolgál neki.

A nem keresztény vallásokról szóló nyilatkozat

9. pontja így folytatódik: **Isten összehívta azoknak a gyülekezetét, akik hittel tekintenek fel Jézusra, az üdvösség szerzőjére, az egység és a béke alakjára. Belőlük Egyházat alapított**, hogy ez látható szentsége legyen az említett üdvösségszerző egységnek, a közösség és az egyének számára egyaránt.

Majd a **14. pont** így hangzik: Krisztus hangsúlyozta az Egyház szükséges voltát, ezért nem üdvözülhetnek azok az emberek, akik nem akarnak belépni az Egyházba, vagy nem akarnak megmaradni benne, bár jól tudják: **A Katolikus Egyházat Isten szükségesnek alapította Jézus Krisztus által az üdvösségre.**

Majd a **16. pontból** idézünk: **Azokat is felöleli Isten üdvözítő szándéka, akik elismerik a Teremtőt. Azoktól sincs távol Isten, akik homályos képekben keresik** az ismeretlen Istenséget, hogy Ő ad mindenkinek életet, lehetet és mindent. Az Üdvözítő is azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön! **Mindazok elnyerhetik ugyanis az üdvösséget, akik önhibájukon kívül nem ismerik Krisztus evangéliumát és Egyházát, de őszinte szívvel keresik Istent**, és a kegyelem hatása alatt törekednek rá, hogy tetteikkel is teljesítsék az Ő akaratát, amelyet elismertek lelkiismeretük szavában.

Itt tehát eljutottunk a Tanítóhivatal legfrissebb megnyilatkozásaihoz. A sor egyenes és töretlen. A hittétel világosan áll. Az Egyházon kívül nincs üdvösség, vagyis így fogalmazhatjuk: Isten az Egyházat tette az üdvösség eszközévé, és mindaz, aki üdvözül, az Egyházban nyeri el üdvösségét.

Itt megáll az elmélkedő lélek, és engedi magára hatni Isten nagy szeretetének áradását. Isten minden teremtményét szereti. Azokat is, akik nem jutottak el Krisztus kifejezett ismeretére. Azokat is Krisztus miatt akarja befogadni az üdvösségre, hiszen Krisztus minden ember Megváltója.

A mi dolgunk a szeretés! Ahogyan Isten, a Szentháromságos egy Istent szereti az embereket, úgy mi is Isten szívével szeressünk minden egyes embert, az emberiséget, hogy az a szeretet, amely Isten szívéből felénk árad, rajtunk keresztül is áradjon mintegy felerősödjék, mintegy összhangba kerüljünk azokkal, akik még nem ismerik Krisztust és az Ő tanítását!

Ha mi tudatosan vágyódunk a szent Istenhez, ha *futva megyünk Isten elé az Ő szentélyébe*, a templomba, és még inkább a mennyei *szentélybe*, a mennyországba, *ahol majd Isten édes arcának örömét megélhetjük* (vö. Ho. 222), akkor **legyen a szívünk olyan nyitott, olyan tágas, hogy másokat is lélekben már elhozzunk Isten Atyánk színe elé**, hogy ők is magasztaló énekkel láthassák Isten cselekedetét, amellyel az emberek üdvösségét műveli. Krisztus által a Szentlélekben az Ő rendelkezése által üdvözüljenek azok is, akik még nem ismerik Krisztust! Ez a kibontakozás útja. Ez a jövő útja. Isten nemcsak a múltat és a jelent ismeri, hanem a jövőt is. Ha így próbáljuk nézni a még nem keresztény, de vallásos embereket, akkor Isten szemével tudjuk nézni őket, Isten szívével tudjuk szeretni őket. Ehhez kérjük az Egyház Anyja és a Világ Királynője közbenjárását, anyai szerető gondoskodását!

Befejezésül a 222. számú éneket imádkozzuk:

Árva szívem holt erét töltsd meg, égi Jóság, átcsozogjon szent igéd: friss valóság,

Hadd teremjen szűz erőt, tiszta vért, halni bátor hősi szívet Szívedért!

Hiszek hármás, mégis egy örök égi Jóban, láthatatlant s láthatót Alkotóban.

Hiszem hozzánk testesült egy Fiát, és a lélek csodatermő harmatát!